

บทปริทัศน์หนังสือ

McCargo, Duncan & Anyarat Chattharakul. (2020).
Future Forward: The Rise and Fall of a Thai Political Party. Copenhagen K,
Denmark: Nordic Institute of Asian Studies Press. 252 p.

ศุทธิกานต์ มีจัน*

Suthikarn Meechan**

บทความนี้

Received

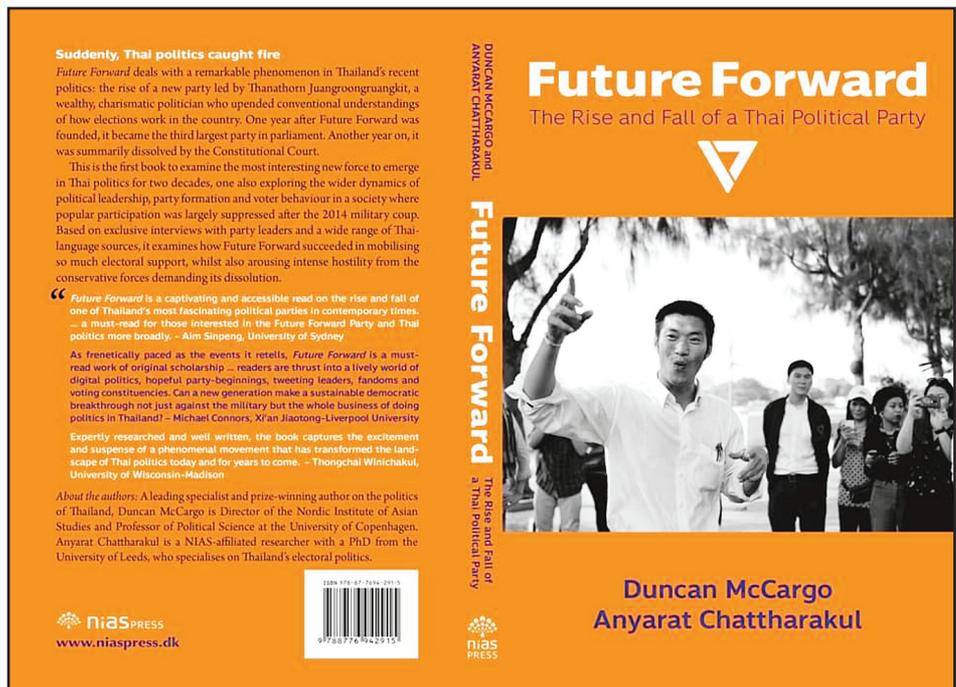
19 มีนาคม 2564

Revised

23 มีนาคม 2564

Accepted

29 มีนาคม 2564

“พรรคอนาคตใหม่ คือจิตวิญญาณ คือผู้คน คือการเดินทาง
วันนี้อันพาหนะที่ซื้อพรรคอนาคตใหม่สิ้นสุดลง แต่ผู้คนยังเดินทางต่อ”

นายธนธร จิรังเรืองกิจ อดีตหัวหน้าพรรคอนาคตใหม่
(มติชนออนไลน์, 2563, 21 กุมภาพันธ์)

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

** Assistant Professor at College of politics and Governance, Mahasarakham University.

กล่าวนำ

ภายหลังครบรอบ 1 ปีของการยุบพรรคอนาคตใหม่ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ที่ผ่านมา กล่าวได้ว่า การเกิดขึ้นของ พรรคอนาคตใหม่ได้กลายเป็นจุดเริ่มต้นและพัฒนา ไปสู่การผลิตรวบรวมและการกลับไปสู่บรรยากาศของ การถกเถียงทางการเมืองที่มีความสำคัญอีกครั้งเมื่อมีการเลือกตั้งทั่วไปภายหลังการรัฐประหารเมื่อปี พ.ศ. 2557 ไม่เพียงแต่ความโดดเด่นของแกนนำพรรค เท่านั้น หากแต่ความเคลื่อนไหวไปจนถึงปฏิบัติการ ต่อพรรคทั้งจากฝ่ายสนับสนุนและการโต้กลับจาก ฝ่ายตรงข้ามได้นำไปสู่การกระตุ้นให้เกิดคนกลุ่มใหม่ ทางการเมืองและข้อถกเถียงในประเด็นต่างๆ อย่าง กว้างขวางมากขึ้น นับตั้งแต่การหาเสียงเลือกตั้งในช่วง ปลายปี พ.ศ. 2561 เป็นต้นมา (ดู Ockey, 2020) พรรคอนาคตใหม่ไม่ได้โดดเด่นเพียงแค่การแข่งขัน ในสนามการเลือกตั้งเท่านั้น หากแต่ยังเป็นกรณีศึกษา ที่มีความสำคัญเกี่ยวกับพัฒนาการของพรรคการเมือง และพฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนในยุคสังคม สื่อสารสมัยใหม่ ดังเช่นหนังสือที่ชื่อ “Future Forward - The Rise and Fall of a Thai Political Party” โดยดันแคน แมคคาโก และ อัญญารัตน์ ฉัตรธารากุล ซึ่งผู้เขียนได้ฉายภาพให้เห็นถึงพัฒนาการ ตัวแสดงที่ สำคัญในพรรค เงื่อนไขทางการเมือง และการเผชิญกับความท้าทายต่างๆ ตามเส้นทางเวลาของพรรค อนาคตใหม่ นับตั้งแต่การเปิดตัวคณะผู้ก่อตั้งพรรค เมื่อวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2561 การยุบพรรคตามคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญเมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 ไปจนถึงการชุมนุมประท้วงของเยาวชนและนักกิจกรรม ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2563 เพื่อทำความเข้าใจว่า เหตุใดพรรคอนาคตใหม่ ซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่ได้รับ คะแนนเสียงถึง 6.3 ล้านเสียง เป็นพรรคที่ได้คะแนนเสียง มากที่สุดเป็นอันดับสามในการเลือกตั้งที่ผ่านมา จึงถูกยุบในเวลาไม่ถึงหนึ่งปี และนำไปสู่การตัดสิทธิ ทางการเมืองของผู้นำพรรคซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ที่ได้รับ

ความนิยมอย่างมากเป็นเวลาถึง 10 ปี

หนังสือเล่มนี้เริ่มต้นด้วยการปูพื้นถึงภาพรวม ของการเมืองไทยที่ผ่านวงจรของการรัฐประหารและ ร่างรัฐธรรมนูญใหม่ครั้งแล้วครั้งเล่า สู่อการเปลี่ยนแปลง ที่สำคัญในยุคปฏิรูปการเมือง การยุบพรรคการเมืองโดย ศาลรัฐธรรมนูญ และพื้นที่เมืองหลวงของประเทศ กลายเป็นพื้นที่ปะทะกันระหว่างผู้ชุมนุมประท้วงบน ท้องถนน รวมไปถึงการแบ่งแยกแตกต่างทางชนชั้น เศรษฐกิจและสังคมระหว่างเสื้อเหลือง-แดง ตลอดจน ผลของรัฐประหารในปี พ.ศ. 2549 และ พ.ศ. 2557 ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทย เป็นต้น หนึ่งใน ผลผลิตที่สำคัญคือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ที่ออกแบบระบบการเลือกตั้งเพื่อสกัดกั้น การเกิดพรรคการเมืองเสียงข้างมากเด็ดขาด ซึ่งได้ส่ง ผลกระทบต่อพรรคเพื่อไทยและเปิดโอกาสให้เกิดสภา ผู้แทนราษฎรที่ประกอบด้วยพรรคการเมืองขนาดกลาง และถือเป็นเรื่องสำคัญที่ทำให้พรรคการเมืองใหม่ อย่างพรรคอนาคตใหม่ก้าวเข้ามามีบทบาทในสนาม การเลือกตั้ง ที่ได้เปลี่ยนโฉมการเลือกตั้งของไทย นับตั้งแต่ พ.ศ. 2544 ซึ่งเป็นการแข่งขันระหว่าง สองพรรคใหญ่ นั่นคือระหว่างพรรคประชาธิปัตย์และ พรรคการเมืองภายใต้การนำของทักษิณ ชินวัตร ได้แก่ พรรคไทยรักไทยพลังประชาชนและเพื่อไทย นอกจากนี้ ยังชี้ให้เห็นถึงการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งที่สื่อดิจิทัล ได้รับความนิยมอย่างมากในการเผยแพร่และถือเป็น ช่องทางสำคัญในการสร้างความนิยมในหมู่ผู้สนับสนุน พรรคอนาคตใหม่ ทั้งนี้ การเดินทางหรือชีวประวัติของ พรรคอนาคตใหม่ในหนังสือเล่มนี้ ถูกนำเสนอผ่านเนื้อหา หลัก 3 ส่วน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผู้นำพรรค

บทนี้เป็นการนำเสนอประวัติ ประสบการณ์และ บทบาทการขับเคลื่อนพรรคของ 3 ผู้นำหลัก ได้แก่ ธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ในฐานะผู้สร้างปรากฏการณ์ใหม่

ของผู้นำทางการเมือง ปิยบุตร แสงกนกกุล อดีต นักวิชาการด้านกฎหมายที่โดดเด่นจากการแสดงบทบาท ในฐานะนักวิชาการกลุ่มนิติราษฎร์ รวมไปถึงพรณิการ์ วานิช อดีตนักสื่อสารมวลชน ซึ่งผู้เขียนได้เล่าถึงความท้าทายและข้อวิจารณ์ต่างๆ ที่แกนนำพรรคทั้งสามคนได้รับ รวมทั้งการเรียนรู้ที่จะไม่เดินตามแนวทางของผู้นำทางการเมืองในอดีต เช่น การเกิดกลุ่มย่อยในพรรคและการใช้เงินนำหน้าอุดมการณ์ ซึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่าพวกเขามีบทบาทอย่างมาก ทั้งการสร้างพรรคและนำเสนอประเด็นสาธารณะต่างๆ ที่ผู้นำพรรคสามารถเข้าถึงผู้ลงคะแนนได้โดยตรง ในยุคการสื่อสารสมัยใหม่ รวมไปถึงการตกเป็นเป้าโจมตีของฝ่ายตรงข้ามด้วย นอกจากนี้ ผู้เขียนยังได้กล่าวถึง พิธา ลิ้มเจริญรัตน์ หัวหน้าพรรคก้าวไกล ซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นภายหลังจากการยุบพรรคอนาคตใหม่ รวมไปถึงการเข้ามา มีบทบาทของแกนนำพรรคคนอื่นๆ เช่น วิโรจน์ ลักขณาอดิศร และศิริกัญญา ตันสกุล โดยพิธานั้น แม้จะเป็นนักการเมืองหน้าใหม่ในเมืองไทยแต่ด้วยพื้นฐานครอบครัวและประสบการณ์ที่มีความใกล้ชิดกับอดีต นักการเมืองระดับแนวหน้าทำให้พิธาไม่ใช่คนที่ไร้ศักยภาพทางการเมือง รวมไปถึงการมีบุคลิกที่เป็นนักการเมือง ในแบบฉบับที่มุ่งเน้นความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ มีฐานะดีและได้รับการศึกษาชั้นสูง ก็อาจถูกตั้งคำถามได้ว่าพิธาจะสามารถปลุกพลังของคนรุ่นใหม่ให้เป็นไปได้ อย่างเป็นที่ ธนาธรกับปิยบุตรเคยทำได้หรือไม่

ตอนที่ 2 ผู้ลงคะแนน

บทนี้เริ่มด้วย แฮชแท็ก #ฟ้ารักพ่อ กับกระแสความนิยมของกลุ่มวัยรุ่นที่ปรากฏในสื่อสังคมออนไลน์ และผลที่มีต่อการเลือกตั้ง (ดู Anyarat, 2019 ; Aim, 2019) พร้อมการตั้งคำถามว่า ผู้สนับสนุนของพรรคมาจากคนรุ่นใหม่เป็นหลักหรือไม่? รวมทั้งการเป็นพรรคการเมืองที่แสดงจุดยืนในการปฏิเสธแนวทางการเมืองแบบเก่าที่พึ่งพิงระบบอุปถัมภ์และอยู่ตรงข้าม

กับระบอบเผด็จการทหาร ผลการเลือกตั้งชี้ให้เห็นว่า พรรคอนาคตใหม่และพรรคฝ่ายตรงข้ามอย่างพลังประชารัฐ ประสบความสำเร็จอย่างดีเกินความคาดหมาย โดยเฉพาะผลจากการยุบพรรคไทยรักษาชาติ และคะแนนที่ได้รับจากเขตเลือกตั้งที่พรรคเพื่อไทยไม่ได้ส่งผู้สมัคร เมื่อพิจารณาเป็นรายภูมิภาค ผู้เขียนตั้งข้อสังเกตว่าพรรคอนาคตใหม่ทำผลงานได้ดีในจังหวัดภาคอีสานตอนบน ซึ่งเคยเป็นฐานที่มั่นของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ที่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในเชิงอุดมการณ์ทางการเมืองระหว่างฝ่ายซ้ายเก่าและกลุ่มคนหัวก้าวหน้าในปัจจุบัน แต่พรรคอนาคตใหม่ไม่ได้ประสบความสำเร็จมากนัก ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แม้จะยังได้รับคะแนนที่น่าพอใจในจังหวัดภาคใต้ตอนบน ซึ่งเดิมเป็นฐานที่มั่นของพรรคการเมืองเก่าแก่อย่างพรรคประชาธิปัตย์ ในบทนี้ผู้เขียนยังได้นำเสนอการวิเคราะห์ผลการเลือกตั้ง ในภูมิภาคต่างๆ เช่น ในกรุงเทพมหานครที่นอกจากการเข้าไปแทนที่ผู้สมัครจากพรรคไทยรักษาชาติ ในการแข่งขันกับผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์และพรรคพลังประชารัฐแล้ว ผลการเลือกตั้งยังแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างทางเศรษฐกิจ-สังคม ระหว่างผู้ลงคะแนนในฝั่งพระนครที่มีลักษณะของแนวคิดแบบอนุรักษนิยมเก่าและฝั่งธนบุรีที่มีแนวโน้มของการมีแนวคิดแบบหัวก้าวหน้า (ดู Desatova, 2019) ซึ่งส่งผลต่อการเลือกตั้งที่เกิดขึ้น อีกทั้งในบางจังหวัดเครือข่ายหัวคะแนนเดิมของพรรคเพื่อไทยยังให้การสนับสนุนผู้สมัครของพรรคอนาคตใหม่โดยที่ไม่ได้เรียกร้องการตอบแทน เป็นต้น

คำถามต่อมา คือ แล้วอะไรคือเครื่องมือที่ทำให้ผู้ลงคะแนนตัดสินใจเลือกหรือให้ความนิยมต่อพรรคอนาคตใหม่ งานชิ้นนี้ชี้ให้เห็นว่า สองสัปดาห์ก่อนการเลือกตั้งที่ธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ได้อภิปรายร่วมกับผู้นำพรรคการเมืองต่างๆ ซึ่งมีการถ่ายทอดผ่านสื่อออนไลน์หลากหลายช่องทาง อาทิ ยูทูบ เฟซบุ๊ก

ทวิตเตอร์ ด้วยบุคลิกภาพและเนื้อหาที่มุ่งไปสู่กลุ่มคนที่สนับสนุนแนวทางประชาธิปไตยและไม่เห็นด้วยต่อการแทรกแซงทางการเมืองของทหาร ทั้งยังชี้ให้เห็นว่าประชาชนสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจทางการเมืองของไทยที่ไม่เป็นธรรมอันนำมาสู่ความเหลื่อมล้ำและความไม่เท่าเทียมกันในมิติต่างๆ เพื่อชีวิตที่ดีกว่าเดิมได้ นอกจากนี้แล้วหนึ่งในเนื้อหาหลักของการนำเสนออีกคือ คนรุ่นใหม่ไม่ได้หมายถึงแค่เพียงเยาวชนเท่านั้น แต่ยังหมายถึงผู้คนทุกวัยที่มีความคิดก้าวหน้าด้วย

อย่างไรก็ดี แม้พรรคอนาคตใหม่จะได้รับเสียงตอบรับและความนิยมที่เพิ่มมากขึ้นจากสื่อสังคมออนไลน์ แต่การรณรงค์หาเสียงในพื้นที่ชุมชนชนบท หรือกลุ่มผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีข้อจำกัดต่อการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ก็เป็นข้อกังวลใจของพรรค เนื่องจากการใช้วิธีการลงพื้นที่และพบปะประชาชนแบบเคาะประตูตามบ้าน เป็นไปได้ยากที่จะต่อสู้กับเครือข่ายหวัคะแนนที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของประชาชนในพื้นที่เหล่านั้นได้ ซึ่งผลการเลือกตั้งได้ชี้ให้เห็นว่า ผู้ลงคะแนนกลุ่มหลักของพรรค ก็คือ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งครั้งแรก ชนชั้นกลางระดับล่างในเขตเมือง รวมไปถึงการลงคะแนนเลือกตั้งล่วงหน้าที่มีผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นคนต่างจังหวัดแต่อาศัยหรือทำงานในกรุงเทพมหานครหรือพื้นที่เขตเมืองต่างๆ ซึ่งทำให้เขาเหล่านั้นมีลักษณะของการเป็นชาวบ้านที่มีวิถีชีวิตและความนึกคิดแบบคนในเมือง ที่มีความหลากหลายกว่าการจำแนกลักษณะของผู้ลงคะแนนออกเป็นคนในเมืองและคนในชนบท (ดู เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2556)

แล้วอะไรคือ ปัจจัยที่ทำให้พรรคได้รับความนิยมจากกลุ่มผู้ลงคะแนนเหล่านี้ รวมทั้งเป็นที่จับตามองในการเลือกตั้งที่ผ่านมา ? งานชิ้นนี้ชี้ให้เห็นถึงคุณลักษณะสำคัญ 3 ประการที่ทำให้พรรคอนาคตใหม่กลายเป็น

พรรคที่ได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งมากเป็นอันดับที่สามได้แก่ อาสาสมัครช่วยรณรงค์หาเสียง การใช้สื่อสังคมออนไลน์ และการลงพื้นที่หาเสียง ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น พรรคปฏิเสศกลไกการหาเสียงผ่านระบบหวัคะแนนดั้งเดิม หากแต่ออกแบบโครงสร้างการรณรงค์หาเสียงที่มีผู้ประสานงานพรรคระดับจังหวัด ซึ่งเป็นคนในพื้นที่ รวมไปถึงอาสาสมัครที่เข้ามาร่วมงานกับพรรคโดยสมัครใจที่เข้ามาช่วยงานทั้งการประชาสัมพันธ์ กระจายสื่อหาเสียงและร่วมจัดการลงพื้นที่หาเสียงของผู้สมัครและแกนนำพรรค ซึ่งอาสาสมัครเหล่านี้เข้ามาแทนที่หวัคะแนนแบบเก่า ในฐานะชาวอนาคตใหม่หรือกลุ่มคนรุ่นใหม่แห่งอนาคต เป็นคำที่พรรคอนาคตใหม่เรียกสมาชิกพรรคที่ให้การสนับสนุนและรณรงค์หาเสียงให้แก่พรรค คำนี้ปรากฏขึ้นเป็นแฮชแท็กในทวิตเตอร์และสื่อสังคมออนไลน์ ภายใต้ชื่อ #Fururistas เช่นเดียวกับคำอื่นๆ ในช่วงเวลาของการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2562 เช่น #โตแล้วเลือกเองได้ เป็นต้น

นอกจากนี้แล้ว เนื้อหานโยบาย 5 หัวใจหลักอันได้แก่ การแก้ไขรัฐธรรมนูญ การปฏิรูปกองทัพ และปรับความสัมพันธ์ให้กองทัพอยู่ภายใต้รัฐบาลพลเรือน การใช้งบประมาณเพื่อสร้างรัฐสวัสดิการ รวมไปถึงการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น ถือเป็นอีกเงื่อนไขหนึ่งที่ทำให้พรรคการเมืองใหม่พรรคนี้ได้รับความสนใจจากผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ตลอดจนความพยายามในการนำเสนอภาพของพรรคผ่านสื่อประจำพรรคด้วยสีส้มที่ให้ความหมายของทางเลือกใหม่ที่ไม่ใช่เพียงการแบ่งขั้วกันระหว่างเสื้อเหลือง-แดงที่เป็นความขัดแย้งทางการเมืองไทยมากกว่าทศวรรษ โดยกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่สนับสนุนพรรคไม่เพียงแต่เข้าร่วมกิจกรรมกับพรรคโดยตรง แต่ยังทำหน้าที่ผู้ติดตามสื่อต่างๆ ของพรรค และคนกลุ่มนี้ก็ทำหน้าที่ได้เป็นอย่างดีในการให้ข้อมูลและจงใจให้สมาชิกในครอบครัวหันมาสนใจและนิยมพรรคอนาคตใหม่

ตอนที่ 3 พรรค

บทนี้เป็นการศึกษาลักษณะและการดำเนินกิจกรรมของพรรค ภายใต้คำถามที่ว่า พรรคอนาคตใหม่โดยแท้แล้วเป็นพรรคที่โลดแล่นผ่านพื้นที่ออนไลน์มากกว่าการเป็นพรรคการเมืองที่เข้าถึงประชาชนโดยแท้จริงหรือไม่ ส่วนแรกของบทนี้นำเสนอถึงผู้ก่อตั้งและผู้เดินทางร่วมไปกับพรรค ภายใต้เป้าหมายที่พยายามจะสถาปนาพรรคการเมืองไทยที่ต่างไปจากเดิม เมื่อกล่าวถึงหัวหน้าพรรค ธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ถือเป็นนักการเมืองที่ประสบความสำเร็จคนที่สามที่สามารถสร้างโฉมหน้าใหม่ของพรรคการเมืองไทย ต่อจากจำลอง ศรีเมืองที่ก่อตั้งพรรคพลังธรรม และทักษิณ ชินวัตร กับความสำเร็จของพรรคไทยรักไทย ในการอธิบายการเกิดขึ้น และเติบโตของพรรคอนาคตใหม่ ผู้เขียนได้หยิบยกแนวคิดและประสบการณ์การก่อตัวและการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของพรรคการเมืองในยุโรปตั้งแต่การเป็นพรรคมวลชนจนถึงการเป็นพรรคการเมืองแบบดิจิทัล ที่เป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวิทยาและเทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างกว้างขวาง ทั้งยังเป็นส่วนหนึ่งของแรงบันดาลใจในการสร้างและดำเนินกิจกรรมของพรรคอนาคตใหม่

ในส่วนของผู้ก่อตั้งพรรคนั้น ในบทนี้กล่าวถึงจุดเริ่มต้นของการก่อตั้งพรรคจากสมาชิกตั้งต้น จำนวน 26 คนจากกลุ่มอาชีพและตัวแทนของผู้คนในสังคมที่มีความหลากหลาย มีช่วงอายุที่ไม่ห่างกันมากนักเมื่อเปรียบเทียบกับพรรคการเมืองอื่นๆ ของไทย รวมทั้งการนำเสนอสัญลักษณ์ของพรรครูปสามเหลี่ยมหัวกลับที่แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างความสัมพันธ์ทางอำนาจ ซึ่งประชาชนอันเป็นฐานรากมีความสำคัญและอำนาจเหนือกว่าชนชั้นนำที่เป็นคนกลุ่มน้อย ซึ่งเป็นเป้าหมายทางการเมืองที่มีแนวคิดแบบถอนรากถอนโคน องค์กรกำหนดทิศทางของพรรคในช่วงแรกปรากฏภาพของความไม่ลงรอยกันทั้งในทางความคิดและแนวทาง

การทำงาน

ประเด็นต่อมา คือ การเลือกตั้งขั้นต้น อันเป็นกระบวนการที่มีเป้าหมายไม่ให้หัวหน้าพรรคมีอำนาจควบคุมกระบวนการสรรหาผู้สมัคร ซึ่งเป็นการเลือกผู้สมัครให้ลงแข่งขันเลือกตั้งแบบแบ่งเขตที่แสดงให้เห็นถึงกระบวนการทำงานระหว่างคณะกรรมการคัดเลือกสมาชิกพรรคในระดับท้องถิ่นและคณะกรรมการบริหารพรรคส่วนกลาง ในขณะที่พรรคการเมืองจำนวนมากไม่สามารถจัดตั้งสาขาพรรคในทุกจังหวัด พรรคอนาคตใหม่กลับมีผู้สนใจสมัครเข้าเป็นผู้สมัครลงแข่งขันในเขตเลือกตั้งจำนวนมาก แม้จะมีข้อวิจารณ์ต่อกระบวนการคัดเลือกผู้สมัครทั้งแบบแบ่งเขตและบัญชีรายชื่อ จนนำไปสู่การตั้งข้อสังเกตถึงโครงสร้างอำนาจที่ไม่เท่าเทียมของสมาชิกพรรคและนำไปสู่ความไม่พอใจตลอดจนความขัดแย้งภายในพรรคในเวลาต่อมา

คำถามที่เกิดขึ้นในช่วงของการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง คือ พรรคการเมืองใหม่ที่ประกาศจุดยืนที่จะไม่ให้หัวหน้าพรรคมีภาพของการเป็นนายทุนและครอบงำพรรคดังเช่นพรรคการเมืองไทยในอดีต ตลอดจนมีข้อจำกัดทางกฎหมายในการระดมทุน แล้วจะหาเงินจากไหนในการดำเนินกิจกรรมของพรรค แม้จะมีการเก็บค่าบำรุงพรรคจากสมาชิก รวมไปถึงเงินบริจาคที่พรรคได้รับ แต่ถือว่าเป็นเงินจำนวนไม่มากนัก ท้ายที่สุดพรรคอนาคตใหม่ได้ทำสัญญาการกู้ยืมเงินจากธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ เป็นจำนวน 191.2 ล้านบาท ซึ่งได้กลายเป็นประเด็นที่นำไปสู่การยุบพรรคในเวลาต่อมา อีกทั้งยังเชื่อได้ยากว่าพรรคจะไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของธนาธรทั้งในฐานะหัวหน้าพรรคและนายทุนของพรรคตามเจตนารมณ์ที่ประกาศไว้

ด้านการเข้าสู่รัฐสภาของพรรคอนาคตใหม่นั้น นอกจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตที่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามาอย่างเหนือความคาดหมายในหลายเขตเลือกตั้งแล้ว จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบ

บัญชีรายชื่อของพรรคก็ได้รับการจับตามองเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อ ธนาธร ได้รับการเสนอชื่อจาก 7 พรรคการเมืองพันธมิตรให้เป็นผู้ได้รับการเสนอชื่อในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเพื่อให้ที่ประชุมรัฐสภาลงมติเห็นชอบ แต่ด้วยเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญที่ให้สมาชิกวุฒิสภาที่แต่งตั้งโดยคณะรัฐประหารร่วมลงมติด้วย ผลการลงมติจึงทำให้พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้รับเลือกเป็นนายกรัฐมนตรีตามความคาดหมายและเป็นไปตามกติกาของรัฐธรรมนูญที่ได้ออกแบบไว้

นอกจากความโดดเด่นในการอภิปรายงบประมาณ การอภิปรายไม่ไว้วางใจและการเสนอให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญแล้ว การเสนอประเด็นทางสังคมอื่นๆ ก็ทำให้พรรคอนาคตใหม่ได้รับความสนใจจากพื้นที่สื่อได้แก่ การรณรงค์ การปรับปรุงกฎหมายและผลักดันให้เกิดคณะกรรมการที่ส่งเสริมความหลากหลายทางเพศ อย่างไรก็ตาม งานชิ้นนี้ยังได้ตั้งข้อสังเกตว่าแม้พรรคอนาคตใหม่จะนำเสนอภาพของการมีตัวแทนจากกลุ่มคนที่หลากหลายและเป็นตัวแทนของคนรุ่นใหม่ แต่สัดส่วนสมาชิกที่เป็นเพศหญิงกลับมีจำนวนน้อยมาก อีกทั้งยังได้รับคำวิจารณ์จากอดีตสมาชิกพรรคว่า การบริหารงานและโครงสร้างความสัมพันธ์ภายในพรรคนั้นมีลักษณะของชายเป็นใหญ่

เส้นทางการที่สำคัญของพรรคอนาคตใหม่เดินมาถึงจุดที่มีความสำคัญอีกครั้ง เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ ธนาธร จิงรุ่งเรืองกิจ ยุติการปฏิบัติหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอันเนื่องมาจากกรณีการถือหุ้นในธุรกิจสื่อในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2562 แต่เขาได้กลับเข้ามา มีบทบาทอีกครั้งในฐานะกรรมการพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณในสัดส่วนของพรรคอนาคตใหม่ แม้จะตัดสินใจลาออกในเวลาต่อมาภายใต้ความกดดันด้านต่างๆ อย่างไรก็ตาม ธนาธรและพรรคอนาคตใหม่ไม่ได้ดำเนินกิจกรรมภายในรัฐสภาเท่านั้น หากแต่ยังมีความเคลื่อนไหวและสามารถสร้างประเด็นที่อยู่ในความสนใจของสาธารณะได้

อย่างต่อเนื่องผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และนั่นก็แสดงให้เห็นว่า การกำจัดเขาออกจากรัฐสภานั้นไม่ได้ทำให้ความสนใจที่สังคมมีต่อเขาลดลงได้เลย เช่นเดียวกับข้อจำกัดและการถูกขัดขวางด้วยวิธีการต่างๆ ในการอภิปรายของสมาชิกพรรคในรัฐสภา พรรคอนาคตใหม่ได้ใช้ช่องทางการสื่อสารต่างๆ ในการเผยแพร่เนื้อหาที่สามารถลดทอนความชอบธรรมของรัฐบาลและกระตุ้นให้ประชาชนตั้งคำถามถึงความไม่ชอบมาพากลในการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ผ่านมา ที่แม้ประชาชนจะไม่มีเสียงในที่ประชุมรัฐสภา แต่ความคิดเห็นได้ถูกส่งผ่านตัวอักษรในสื่อสังคมออนไลน์ต่างๆ อย่างกว้างขวางและยากต่อการหยุดยั้ง

งานชิ้นนี้ได้ชี้ให้เห็นว่า แม้พรรคอนาคตใหม่จะเปลี่ยนโฉมหน้าการแข่งขันเลือกตั้งและการต่อสู้ในรัฐสภา แต่สิ่งเหล่านี้ก็แลกมาด้วยราคาที่ต้องจ่ายภายใต้กลไกต่างๆ จากทั้งรัฐบาล กองทัพและองค์กรอิสระ ทำให้การดำเนินการเอาผิดผ่านมาตรการทางกฎหมายต่างๆ มุ่งสู่พรรคอนาคตใหม่อย่างต่อเนื่องจนถึงการยุบพรรคและตัดสิทธิทางการเมืองของกรรมการบริหารพรรคในเวลาต่อมา พร้อมกับการแยกตัวไปสังกัดพรรคฝ่ายรัฐบาลของสมาชิกพรรคบางส่วนที่ไม่เข้าร่วมกับพรรคก้าวไกล ซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่รองรับสมาชิกพรรคอนาคตใหม่เดิม ภายใต้การนำของพิธา ลิ้มเจริญรัตน์ และสมาชิกพรรคที่ยังคงเหลืออยู่ ผลที่เกิดขึ้นได้นำมาสู่ความไม่พอใจของมวลชนต่อความไม่เป็นธรรมที่ไม่ได้ปรากฏเพียงในพื้นที่สังคมออนไลน์เท่านั้น แต่ความไม่พอใจเหล่านั้นได้ขยายผลมาสู่การชุมนุม รวมทั้งการแสดงออกทางการเมืองในพื้นที่ต่างๆ กระจายไปทั่วประเทศ โดยเฉพาะในมหาวิทยาลัยและโรงเรียน ขณะเดียวกันพรรคก้าวไกลหรือพรรคอนาคตใหม่เดิมภายใต้ผู้นำพรรคใหม่ได้แสดงความโดดเด่นในการมุ่งเน้นบทบาทในการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจของรัฐบาลซึ่งบุคลิกและแนวทางของพิธานั้น แม้จะยึดมั่นในอุดมการณ์เดิมแต่ก็ทำให้ภาพของพรรคก้าวไกลมี

ความแตกต่างไปจากพรรคอนาคตใหม่เดิม กล่าวได้ว่า ในขณะที่การทำงานการเมืองระดับชาติแสดงบทบาทนำโดยผู้นำพรรคคนใหม่ ธนาธรและปิยบุตรได้จัดตั้งคณะก้าวหน้าเพื่อทำงานการเมืองในระดับท้องถิ่น และดำเนินกิจกรรมคู่ขนานไปกับการทำงานในรัฐสภา รวมทั้งมีเป้าหมายในการเผยแพร่อุดมการณ์ของพรรคในพื้นที่ต่างจังหวัด โดยได้รับความร่วมมือจากนักวิชาการและนักกิจกรรมในพื้นที่

ฉากทัศน์

นอกเหนือจากสถานการณ์ ปัจจัยเบื้องหลังการต่อสู้และความท้าทายต่างๆ ที่พรรคอนาคตใหม่ต้องเผชิญ ตลอดเส้นทางการผ่านมาแล้ว งานชิ้นนี้ได้นำเสนอถึงฉากทัศน์ทางการเมือง 4 รูปแบบที่มีแนวโน้มเกิดขึ้น ภายใต้สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเงื่อนไขทางการเมืองหลายประการ โดยรูปแบบแรกนั้น ผู้เขียนเรียกว่า “Pax Thanathorn” หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นแนวทางของผู้นิยมธนาธร ซึ่งเป็นภาพของความร่วมมือกันระหว่างพรรคก้าวไกลและขบวนการเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นจากอดีตสมาชิกพรรคอนาคตใหม่ที่ประสบความสำเร็จในการระดมพลังของคนรุ่นใหม่เพื่อเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจของประเทศ ผู้เขียนชี้ให้เห็นว่าเมื่อเวลาผ่านไปการผสมผสานระหว่างความสำเร็จในการเลือกตั้ง การเคลื่อนไหวทางสังคมออนไลน์ การรณรงค์ผ่านสื่อต่างๆ ร่วมกับการแสดงพลังด้วยการชุมนุมบนท้องถนน จะนำมาสู่การสร้างฉันทามติที่ผลักดันให้ทหารกลับสู่กรมกอง และอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งจะส่งผลต่อการแก้ไขรัฐธรรมนูญที่รับรองสถานะอำนาจของสถาบันกษัตริย์ให้อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ และไม่ให้ศาลรัฐธรรมนูญหรือพรรคการเมืองที่เป็นแนวร่วมกับคณะรัฐประหารกระทำการที่นำไปสู่การใช้ใช้อำนาจโดยมิชอบ ไปจนถึงการดำเนินคดีและตรวจสอบการกระทำผิดอย่างโปร่งใส มีการยกเลิกและให้มีกฎหมายที่ป้องกันการผูกขาดของ

กลุ่มธุรกิจบางกลุ่ม ซึ่งภายใต้สถานการณ์เช่นนี้ ธนาธรและอดีตผู้นำพรรคคนอื่นๆ สามารถกลับมาโลดแล่นบนเส้นทางการเมืองได้อีกครั้ง

ส่วนรูปแบบที่สองนั้น ผู้เขียนฉายภาพที่สถานการณ์ที่เป็นอยู่ยังคงดำเนินต่อไป (Status Quo Continues) ซึ่งการแบ่งขั้วและความขัดแย้งทางการเมืองมากกว่า ทศวรรษยังคงไม่มีข้อยุติ ภาพของความแตกต่างทางความคิดระหว่างคนต่างรุ่นยังคงขยายตัว ซึ่งฝ่ายรัฐยังคงมีอำนาจในการใช้กฎหมายในการควบคุมสื่อและปิดกั้นเสียงที่ไม่เห็นด้วยบนโลกสังคมออนไลน์ และเป็นไปได้ว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำสั่งยุบพรรคก้าวไกล หากเป็นเช่นนั้นนักเคลื่อนไหวก็ยังคงเดินทางต่อสู้ต่อไป และจะได้รับการสนับสนุนมากขึ้นเรื่อยๆ นอกจากนี้แล้ว ภายใต้สภาพสังคมการเมืองที่เต็มไปด้วยความเหลื่อมล้ำทางการเมืองและเศรษฐกิจจะยิ่งบ่มเพาะความไม่พอใจในหมู่ประชาชนโดยเฉพาะชาวบ้านในเขตเมืองและในต่างจังหวัดที่พบว่า ตนเองไม่สามารถทนต่อรัฐบาลที่ไม่มีประสิทธิภาพ แม้ว่าอาจจะไม่มีการประท้วงที่นำไปสู่การใช้ความรุนแรงก็ตาม

ด้านรูปแบบที่สามนั้น ผู้เขียนฉายภาพถึงวันที่เคราะห์ซ้ำกรรมซัด (Perfect Storm) เมื่อพรรคการเมืองที่สนับสนุนฝ่ายรัฐประหารนั้นเกิดความแตกแยก อันเนื่องมาจากกลุ่มการเมืองในพรรค ความขัดแย้งภายในกองทัพและสถาบันการเมืองอื่นๆ ภายใต้สถานการณ์เช่นนี้การเกิดขึ้นของพรรคการเมืองใหม่ๆ ทั้งที่สนับสนุนและต่อต้านรัฐบาลฝ่ายรัฐประหาร ซึ่งจะทำให้เราได้เห็นถึงการไม่ลงรอยกันของกลุ่มชนชั้นนำอย่างโร้คดี ภายใต้ฉากทัศน์นี้ผู้เขียนเห็นว่า การยุบพรรคก้าวไกลโดยศาลรัฐธรรมนูญยังมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้น และธนาธรรวมทั้งแกนนำพรรคคนอื่นๆ ยังคงเป็นเป้าหมายในการปราบปรามเช่นเดียวกัน และหากเป็นเช่นนั้นนักกิจกรรมและกลุ่มเคลื่อนไหวต่างๆ จะออกมาต่อต้านระบอบการเมืองที่ไม่เป็นธรรม คนรุ่นใหม่จะ

บ่มเพาะความเกลียดชังและเริ่มต่อต้านอย่างเปิดเผย ระบบอาวุโสถูกลดทอนความสำคัญลงไปและประเทศไทยจะก้าวไปสู่ความแตกสลายทั้งในหมู่พลเมืองและในแง่ของความสงบของชาติ

ส่วนรูปแบบที่สี่นั้น ผู้เขียนให้ความสำคัญไปที่ความร่วมมือกันระหว่างกลุ่มอำนาจต่างๆ (Pax Establishment) ที่ผลักดันให้เกิดรัฐบาลแห่งชาติและลดความสำคัญของรัฐสภาให้เป็นเพียงแต่ตรายาง และแน่นอนว่าหากพรรคก้าวไกลไม่เข้าร่วม พรรคก็จะถูกยุบไปในที่สุด ซึ่งภายใต้สถานการณ์เช่นนี้พรรคการเมืองต่างๆ จะร่วมมือกันในทางปฏิบัติ ส่วนสมาชิกพรรคฝ่ายค้านที่เหลืออยู่ก็จะถูกดึงดูดด้วยแรงจูงใจทางการเงิน ในขณะที่ตัวแสดงทางการเมืองอย่างทักษิณ ชินวัตร ก็จะไม่ต่อต้านกับผู้ทรงอำนาจทางการเมือง ภายใต้บริบททางการเมืองเช่นนี้ การเลือกตั้งจะยังคงมีขึ้นแต่ไม่ได้มีผลเปลี่ยนแปลงทางการเมืองมากนัก เนื่องจากอำนาจทางการเมืองอยู่ภายใต้การควบคุมของเครือข่ายทหารและสถาบันกษัตริย์ (ดู McCargo, 2005) ที่กำกับระบบราชการ การจัดสรรงบประมาณและงานด้านนิติบัญญัติที่สำคัญทั้งหมด โดยผู้เขียนมองว่าระบอบเผด็จการลูกผสมของไทยจะมีการปรับตัวเพื่อจัดการกับการวิจารณ์และต่อต้าน รวมทั้งหาทางในการควบคุมสื่อสังคมออนไลน์ และเมื่อคนรุ่นใหม่ไม่สามารถผลักดันให้อุดมการณ์ของพวกเขาเกิดขึ้นได้ คนเหล่านี้ก็จะไม่ยอมรับสภาพที่เป็นอยู่ ในขณะที่ธนาธรและอดีตแกนนำของพรรคอนาคตใหม่ก็จะถูกกำจัดออกจากพื้นที่สาธารณะอย่างน้อยที่สุดก็ในช่วงรัชกาลปัจจุบัน ซึ่งหลังจากนี้แล้วการต่อรองทางความสัมพันธ์เชิงอำนาจครั้งใหม่ก็มีทางเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้น

บทส่งท้าย

แม้เส้นทางของพรรคอนาคตใหม่จะเต็มไปด้วยความท้าทายและมีช่วงเวลาที่ไม่มีวันยาวนัก แต่ได้ชี้ให้เห็นถึงพัฒนาการของพรรคการเมืองไทยที่มาถึงช่วงเวลาของ

การเปลี่ยนผ่านที่สำคัญ การเมืองเรื่องการเลือกตั้งและพรรคการเมืองกลับมาเป็นที่สนใจอีกครั้ง โดยเฉพาะการเรียนรู้ของผู้คนได้ก้าวไปสู่การแสวงหาทางเลือกและโอกาสในการกำหนดอนาคตของตนเอง ตลอดจนการเกิดและเติบโตของตัวแสดงทางการเมืองใหม่ๆ ที่ไม่ใช่แค่บุคคลแต่ยังรวมถึงอุดมการณ์และแนวคิดร่วมกันที่ก่อตัวผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นปัจจัยเอื้อต่อการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ภายใต้ปัจจัยกระตุ้นจากความไม่พอใจในสภาพเศรษฐกิจสังคมที่เป็นอยู่อันเนื่องมาจากปัญหาทางการเมือง อีกทั้งความสามารถในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารที่ทำให้พรรคอนาคตใหม่สามารถเข้าถึงสมาชิกพรรคได้โดยตรง และผลสำเร็จที่เกิดขึ้นได้กระตุ้นให้พรรคการเมืองอื่นๆ มีการปรับตัวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

อย่างไรก็ดี แม้เนื้อหาของหนังสือจะทำให้ผู้อ่านได้เข้าใจภาพรวมและสาระสำคัญระหว่างการเดินทางของพรรคอนาคตใหม่ได้เป็นอย่างดี แต่ในรายละเอียดของประเด็นต่างๆ ที่นำเสนอในหนังสือทั้ง 3 ส่วนยังคงจำเป็นต้องการค้นคว้าเพิ่มเติมของผู้อ่านที่มีความสนใจในเชิงลึก รวมทั้งยังคงทิ้งคำถามที่ยังชวนให้ถกเถียงต่อไปว่าพรรคการเมืองที่พึ่งพิงเทคโนโลยีการสื่อสารและร้อยรัดผู้คนผ่านสื่อสังคมออนไลน์นั้นมีความเป็นประชาธิปไตยภายในพรรคและอิทธิพลต่อการพัฒนาทางการเมืองได้มากกว่าพรรคการเมืองแบบดั้งเดิมหรือไม่ รวมไปถึงบทบาททางการเมืองและการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองของคนรุ่นใหม่ อันเป็นผลมาจากความนิยมและการจุดประกายความคิดจากพรรคอนาคตใหม่นั้นได้ขยายขอบเขตไปอย่างไรบ้างนอกเหนือจากกิจกรรมทางการเมืองและการตั้งคำถามต่อสังคม ในขณะที่เดียวกันงานชิ้นนี้ได้แสดงให้เห็นถึงการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการก้าวข้ามข้อจำกัดในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพแบบเดิมโดยให้ความสำคัญกับการค้นคว้าและอ้างอิงจากแหล่งข้อมูลดิจิทัลที่มีความหลากหลาย การนำแอปพลิเคชันต่างๆ

มาใช้ในการเข้าถึงผู้ให้ข้อมูล ตลอดจนยังนำไปสู่การให้ ในชุมชนออนไลน์ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ดีในการพัฒนาหัวข้อ ความสำคัญต่อการทำความเข้าใจวิถีชีวิต พฤติกรรมและ และระเบียบวิธีวิจัยในการศึกษาการเมืองไทยในอนาคต การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้คนที่มารวมกลุ่มกัน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- มติชนออนไลน์. (2563, 21 กุมภาพันธ์). ธนาธร ขอโทษประชาชนทั้งน้ำตา ประกาศตั้ง ‘คณะอนาคตใหม่’ สานต่อการทำงาน. ln[8ho0kd from https://www.matichon.co.th/politics/news_1993554
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2556). *สองนคราประชาธิปไตย : แนวทางปฏิรูป การเมือง เศรษฐกิจ เพื่อประชาธิปไตย*. พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คปไฟ.

ภาษาอังกฤษ

- Aim, S. (2019). *Campaigning without Vote Canvassers: Part I of the Futurista Campaigning*. Retrieved from <https://www.thaidatapoints.com/post/campaigning-without-vote-canvassers-part-i-of-the-futurista-campaigning>
- Anyarat, C. (2019). Social media: Hashtag #Futurista. *Contemporary Southeast Asia*, 41(2), 170-175.
- Desatova, P. (2019). Bangkok: Two Cities. *Contemporary Southeast Asia*, 41(2), 176-182.
- McCargo, D. (2005). Network monarchy and legitimacy crises in Thailand. *The Pacific Review*. 18 (4), 499-519.
- Ockey, J. (2020). Future—Forward? the past and future of the future forward party. *Southeast Asian Affairs*, 355-378.